

БРАНИСЛАВ ЈАНКОВИЋ

БЕЗИМЕНИ

ПРИЧЕ ОД БЛАТА И ДИМА

Admiral Books

Град

Пуковник је стајао поред импровизованог стола, направљеног од наређаних војничких сандука преко којих су лежала врата донета из ко зна које куће, и уздисао нагнут над картом која је приказивала град и околину. Било је то велико место, окружено многобројним насељима која су га чинила још већим. Безбројне улице, обележене белом бојом, пресецале су мапу као мрежа неког пијаног паука. Две плаве пруге означавале су токове река које су се скоро паралелно простирале, спајајући се тек на горњем, левом делу карте. Пуковникова војска већ данима је држала град опкољеним. Бомбардовала га је топовима и минобацачима.

Шта чекамо, команданте? питали су нижи чиновни. *Град нико не брани, у њему су само жене, деца и старци.*

Отерао их је из шатора примећујући непријатне погледе: нису благонаклоно гледали на његово одуговлачење. Мислили су да је са годинама постао слаб и меког срца. Петролејска лампа је светлела бацајући пуковникову сенку на зидове од платна.

Као дух, помислио је извлачећи пљоску са ракијом из џепа на униформи. Била је празна и његово грло је остало суво. Овако сам и ја сув и празан. Завитлао ју је у најудаљенији крај шатора и уморно сео на столицу. Стар сам, ратовање више није за мене. Млади лавови су жељни крви, моји зуби су се истрошили. Млади лавови, младе будале.

Било је време за спавање, али му је сама помисао на сан изазивала тескобу.

Не желим да умрем у сну, помислио је, а моје године обећавају тако нешто. Метак, шрапнел, па и нож, много су часнији од смрти док човек спава. Једино је отров гори од тога. То је оружје жена и подлаца.

Али није само страх од смрти у наручју бога Морфеја био једини разлог његовог нерасположења. Не желећи да размишља о томе, изашао је из шатора на ноћни ваздух. Стражар, сав укочен, поздравио га је у ставу мирно.

Иди спавај, војниче. Нико мене неће да нападне.

Мрак није допуштао пуковнику да види војникове зачуђене очи.

Разумем!

Оног тренутка када су кораци стражара престали да се чују, на дрво поред пуковника, неку стару шљиву чије су зелене плодове већ покупили војници, слетела је птица. Светло сивило њених крила разбило је мрак.

Гласник, помислио је официр, ово није дневни створ. Причај, луда птицо, ко те је послао да ме плашиш и да ми, слуђеном од ноћи препуне лоших знамења, крадеш откуцаје срца?

Гугутка је ћутала.

Причај брзо, јутро је близу и ја морам да дам наређење за напад. Јесу ли те послали становници града? Шта хоће? Не могу ништа да им обећам. Војници су ми месецима без крви и жена. Причај или одлази, поглед на тебе враћа ми сећања која ме боле.

И те успомене, призване самим помињањем, почеле су да колају његовом главом. Притајене негде у тами његовог ума, нашавши пукотину у одбрани, јурнуле су да потопе све на шта наиђу. Пуковник се заклатио као да ће пасти, па замлатарао рукама, попут птице. Личио је на страшило које окреће јак ветар. Ударао је песницама по ваздуху. Није могао да им побегне.

Имао је десет година када је наишао први рат. Месеце је провео кријући се са мајком по подрумима зграда док су експлозије одзвањале изнад њихових глава и рушиле град. Завијање сирена, јауци и за-помагање, били су једино што је чуо. Прашина му је била наталожена у плућима и стомаку, а очи пуне црног дима. Плашио се, много се плашио. Узалуд га је мајка, ко зна одакле извученим, мирним гласом, убеђивала да ће све бити добро. Никако није успевала да одагна његов страх. На сваки звук сирена умокрио би се у панталоне. Тресао се, што од страха, што од

мокраће која би се убрзо охладила. Грлио је мајку која му је певала док су греде подрума дрхтале и претиле да се сваког тренутка сломе и затрпају их. После напада излазили би и претурали по рушевинама у потрази за затрпанним људима и храном. Више је било лешева него конзерви и тврдог хлеба, па се мајка питала када ће потрага за мртвима уједно бити и потрага за храном. А онда је једног дана на прозор њиховог подрума слетела гугутка.

Храна, рекла је мајка.

Гласник, рекао је он. Птице су се вратиле у град. Рат је готов.

Мајка га је зачуђено погледала, па се насмејала и загрлила га.

Рат се није завршио, а гугутка је сваког дана слетала на исто место. Хранили су је мрвицама и радовали се њеном гугутању.

Нисмо јој дали име, рекао је мајци, свако има име.

И нећемо. Имена дајемо само људима које волимо, а када их заволимо онда ће нам њихов нестанак причинити бол, одговорила је.

После једног бомбардовања, када су изашли на улицу изровану авионским бомбама, нашли су мртву птицу. Раширених крила, лежала је на остацима срушене куће. Њена мала глава била је крвава. Он је плакао, а мајка је нежно узела птицу и однела је некуд. Те вечери су јели месо, после ко зна колико времена.

Мало, тек да се осети његов укус. Мајка му није одговорила одакле им.

Укусно је, рекао је.

Тужно се насмејала.

Никада се више није упишао у гаће.

Јака главобоља вратила га је из сећања. Руке су му чврсто стезале конопце шатора, а ноге дрхтале као житко блато.

Старе кости, старо срце, помислио је трудећи се да се докопа улаза у шатор. Окренуо се и погледао шљиву. Птице није било. Петролејка је треперила показујући да неће још дуго горети. *Све је овде на издисају,* помислио је пуковник гледајући у жмиркаву светлост. Сенка му је под трепћућим сјајем личила на сабласт која се појављује и нестаје. Карта града и даље је стајала на столу, подсећајући га на јутро које ће ускоро осванути.

Шта ћемо затећи? Децу која плачу и жене које држе мртве птице? Сопствене страхове које ћемо покушати да сатremo убијањем нејачи?

Стао је изнад стола и на мапи пронашао једну улицу. Кошчатим прстом вукао је по линији испод које је писало: Улица багремова. Последњи пут када је шетао њом, багремова није било. Оно што није срушено у првом рату који га је задесио, појело је време.

Где сада слећу птице? Као и мене, и њих сваки рат тера на селидбу.

А сећања, она која је деценијама скривао од самог себе, опет су појурила његовим умом натеравши га да се сруши на земљу и остане на њој, дрхтећи попут епилептичара.

Војници који су упали у подрум вичући и псујући имали су ружна лица. На њима није било мржње, само страх. И победници су се плашили.

Нека неко изведе ово дете одавде, рекао је неко. Један од војника га је ухватио под пазухе и понео као перце. Стајао је на улици док су му силовали мајку. Ниједан јаук није изашао кроз прозор подрума.

Стајао је испред зграде и јео чоколаду коју му је неко од људи у униформи дао. И како би који војник изашао из подрума тако би га помиловао по коси, као да ће тим чином спрати са себе управо учињено зверство. Сладак укус поклона мешао се са његовим сланим сузама.

Преживели смо, сине, добро је, рекла је мајка када се после пола сата од изласка последњег војника појавила на вратима. Држала се за стомак и покушавала да се насмеши, намештајући поцепану блузу из које су извиривале дојке. Као гугутке.

Сачувао сам пола чоколаде за тебе, мама.

Хвала ти, сине, нисам гладна.

Је л' те боли нешто, мама?

Проћи ће, срећо. Идемо да видимо шта је остало од наше куће.

И од багремова, мама.

И од њих.

Превртао се по хладној земљи док су се старе слике као стреле забадале у његову душу. Трзао се као човек у падавици. Цвилео је и јаукао не размишљајући хоће ли га неко чути. Четвороношке је бауљао шатором: старо, офуцано псето које треба убити да не ошугави цео чопор. Балавио је као старци чијих се жвала гадио. Речи су хтеле напоље, али их његова уста нису испуштала. Имао је толико тога да каже, да призна, да се покаје, моли, тражи... Зуби су му цвокотали као да је тог тренутка изашао из ледене воде, а језик надуо као да су га пчеле изуједале.

То је отров, помислио је у магновењу, отров који ми је годинама убијао душу. Униформа му је била сва у блату. Када је покушао да устане хватајући се за сто, руком је оборио карту града. Прекрила га је као покров мртваца. Нескинута квака на вратима, која су служила као сто, зашкрипала је као под притиском руке. Неко је покушавао да уђе.

Ја ћу изаћи.

Дубоко је удахнуо не размишљајући више да ли да устане или да заувек остане да лежи. Лампа је све слабије светлела док се на истоку рађала зора. Напољу се зачуло гугутање.

Када је устао, очи су му биле светле и младе. Покрети чврсти и одсечни. Обријао се и пресвукао

облачећи цивилно одело. У малом огледалу видео је дечака који храни птицу. Насмешио му се, први пут после много времена. Узео је пушку и напустио шатор. Кренуо је ка граду. Његовом граду. Оном у којем је одрастао, а чије је бомбардовање наредио. Оног из којег је одавно отишао лутајући светом и тражећи заборав. Пошао је да брани дрвеће, птице и мајке.

У џеповима није имао чоколаду. Лице му је било лепо, а корак јак. Изнад њега је летело јато птица, весело се преврћући у ваздуху. Град је стајао пред њим.

БРАНИСЛАВ ЈАНКОВИЋ
БЕЗИМЕНИ
ПРИЧЕ ОД БЛАТА И ДИМА

ПРВО ИЗДАЊЕ, 2014.
ISBN: 978-86-88617-70-3

Издавач:

ADMIRAL BOOKS
Београд, Кнеза Милоша 95
www.admiral-books.rs

За издавача:
Зоран Рапајић

Уредник:
Милета Аћимовић Ивков

Лектура:
Тања Николић

Штампа:
ADMIRAL BOOKS

Тираж:
500 примерака